

Д. А. Шчатко

**РЭПРЭЗЕНТАНТЫ ЗНАЧЭННЯ ПРАЗМЕРНАЙ ІНТЭНСІЎНАСЦІ
ДЗЕЯННЯ Ё БЕЛАРУСКАЙ І НЯМЕЦКАЙ МОВАХ
(супастаўляльна-параўнальны аспект)**

Адным з актуальных аспектаў даследавання лексікі з’яўляецца вывучэнне розных катэгорыяльных значэнняў, у тым ліку катэгорыі інтэнсіўнасці – універсальнай моўнай катэгорыі, што суадносіцца з паняццёвымі катэгорыямі якасці, колькасці і меры. Як у беларускай, так і ў нямецкай мовах праблема градуальнай семантыкі дзеясловаў застаецца малавывучанай і патрабуе комплекснага падыходу.

Мэта даследавання – выявіць спосабы рэпрэзентацыі значэння празмернай інтэнсіўнасці дзеяння, якая вядзе да непажаданых вынікаў. Аб’ект даследавання – беларуская і нямецкая дзеяслоўная лексіка са значэннем празмернай інтэнсіўнасці (10 беларускіх дзеясловаў-інтэсіфікатаў з прэфіксам *пера-* з тэматычнай групы “кулінарыя” і іх нямецкія адпаведнікі).

Праведзены супастаўляльны аналіз паказаў:

1. У нямецкай мове значэнне празмернай інтэнсіўнасці дзеяння, што вядзе да непажаданага выніку, выражаецца як сінтэтычным, так і аналітычным спосабамі (*непанерчыць* – *verpfeffern, zu sehr/ stark pfeffern*).

2. Беларускай прыстаўцы *непа-* сінанімічныя нямецкія прэфіксы *ver-*, *zer-* і паўпрэфіксы *über-*, *durch-*, *unter-* (*непагрэць* – *überhitzen, непаўвільгатніць* – *durchfeuchten, непаахладзіць* – *unterkühlen*). Фарманты *über-* і *ver-* найбольш прадуктыўныя (*непасаладзіць* – *übersüßen, versüßen*).

3. У 60 % прааналізаваных дзеясловаў-інтэнсіфікатаў значэнне непажаданага выніку праяўляецца адназначна: *непасаладзіць* – *übersüßen, непагрэць* – *überhitzen, непасаліць* – *versalzen*. Астатнія 40 % складаюць інтэнсіфікаты тыпу *verkochen, versüßen*, якія ў залежнасці ад кантэксту могуць не мець семнага кампанента ‘непажаданы вынік’, напрыклад: *den Kaffee mit Zucker versüßen* – *пасаладзіць каву/непасаладзіць каву; die Erde durchfeuchten* – ‘насыціць/перанасыціць вільгацю зямлю’) або выражаюць іншыя значэнні, напрыклад: *Früchte zu Marmelade verkochen* – ‘зварыць варэнне з садавіны’.

Аналітычны спосаб прадстаўлены дзвюма прадуктыўнымі мадэлямі:

1. узмацняльная часціца *zu* ‘празмерна’ + прыслоўе-інтэнсіфікатар са значэннем ступені і меры + нейтральны дзеяслоў: *непаварыць* – *zu lange/ stark kochen, непасмажыць* – *zu lange/ stark braten, непанерчыць* – *zu sehr/ stark pfeffern, непасушыць* – *zu sehr austrocknen*);

2. узмацняльная часціца *zu* ‘празмерна’ + прыслоўе са значэннем спосабу дзеяння + *machen*: *непасаладзіць* – *zu süß machen, непагарчыць* – *zu bitter machen*.